

doc. Mgr. art. Ivana Laučíková, ArtD.

Obrancov mieru 100/100, 969 01 Banská Štiavnica

ivana.laucikova@gmail.com, +421 905 745 667

OPONENTSKÝ POSUDOK NA HABILITAČNÚ PRÁCU

Autorka: Mgr. art. Katarína Moláková, ArtD.

Katarína Moláková predstavuje v rámci svojej scenáristickej generácie ojedinelú výnimku. Kým množstvo jej súčasníkov, čím myslíme absolventov filmových škôl z 90-tych a nultých rokov, sa presadilo v televíznej tvorbe, resp. v spolupráci s dokumentaristami a režisérmi hraných filmov, Moláková významnú časť svojej práce zasvätila animácii.

Neznamená to, pravdaže, že nemá dostatočnú skúsenosť so scenáristickým remeslom i mimo tohto rámca. Náhľad do jej filmografie prezrádza, že v pozícii scenáristky, hlavnej scenáristky alebo kreatívnej producentky spolupracovala na viacerých rozsiahlych televíznych seriáloch. Úspešnosť jej práce sa v tomto prípade meria diváckym záujmom a ten zaznamenali jej diela významný. Prečo je dôležité zmieňovať jej angažovanie v popkultúrnom žánri? Pretože ovládnuť jeho tvorbu znamená dokonale si osvojiť scenáristické pravidlá a kánony, na ktorých televízny seriál stojí so železnou platnosťou. Moláková toto remeslo osvojené má.

Javí sa priam neuveriteľné, že ekonomicky výhodnú seriálovú tvorbu je Katarína Moláková ochotná opustiť v prospech pomalšej, namáhavejšej, kreatívne náročnejšej a v mnohých ďalších ohľadoch nevýhodnejšej práce na animovaných filmoch. Chápme to ako dôkaz, že animáciu bytostne cíti ako svoju tvorivú parketu, a zároveň dôkaz, že má vyššie umelecké ambície. Nekonvenčné, metaforické obrazové vyjadrovanie, ktoré je v animácii implicitne prítomné, Molákovú umelecky vyzýva. Napokon o tom, že práve svoju prácu na animovaných filmoch hodnotí ako ťažiskovú, svedčí fakt, že v habilitačnom konaní predkladá na posúdenie súbor samých animovaných diel.

Aké teda sú animované filmy, pod ktoré sa scenáristicky podpísala? Rozdeľme ich do dvoch žánrov. Prvý predstavuje *epizodický animovaný televízny seriál pre detského diváka*. Ten má, podobne ako televízny seriál pre dospelých, špecifické dramatické pravidlá. Seriál *Mimi a Líza* (r. K. Kerekesová) je výnimočný najmä tým, že sa stal po takmer dvoch desaťročiach vďaka prvým slovenským večerníkom novej doby. Producentka a režisérka Katarína Kerekesová svojou odhodlanosťou a neutíchajúcim entuziazmom roztočila zastavené televízne kolesá a priniesla rozprávkové hrdinky,

s ktorými sa identifikuje veľká časť súčasnej generácie detí. Katarína Moláková je spolautorkou tohto dnes už kultu.

V tvorivom duu veľmi dobre uchopili princíp hrdinskej dvojice, typický pre animované seriály, a vymodelovali dva protichodné psychologické profily šesťročných dievčat. Na rozdiel od klasiky žánru s ikonicky oddeleným dobrého od zlého (Vlk a Zajac, Tom a Jerry) sa Mimi a Líza nestávajú bojujúcou, ale spolupracujúcou dvojicou. Na vyriešenie problémov potrebujú spojiť sily a využiť silné stránky každej z nich. Seriál rezonuje aj tým, že predstavuje hendikepované dieťa. Ukazuje, že hendikep je normálnou súčasťou života, dokonca i viac, oproti zdravým jedincom majú ľudia s hendikepom často väčšiu vnímavosť a preto i možnosti. Týmto napohľad odvážnym profilovaním jednej z hrdiniek sa autorkám podarilo otvoriť deťom dvere smerom k inklúzii, prijatiu inakosti. Robia to pritom nenásilným spôsobom, uprostred fantazijnej hry. Každá epizóda sa totiž odohráva v imaginárnom svete, ktorý stojí za hranicou všedného civilného života. Fantazijnosť, prekračovanie rámca reálneho, je najtypickejšou doménou animácie a Moláková v *Mimi a Líze* ukazuje, že tejto hre plne rozumie.

Katarína Moláková už vo svojom prvom animovanom počine preukázala citlivosť voči detskému publiku. Vzťah k detskej tvorbe ďalej rozvíja v druhej sérii seriálu *Mimi a Líza*, v 26-minútovom TV-speciále *Záhada vianočného svetla*, nehovoriac o knižnej tvorbe, keď tlmočí príbehy Mimi a Lízy do literatúry. Ak by sme dnes na Slovensku hľadali scenáristu/ku s orientáciou na (všeobecne zanedbávané) detské publikum, našli by sme Katku Molákovú ako jednu z najpovolanejších.

Vráťme sa však k druhému žánru animácie, ktorému sa Moláková intenzívne venuje. Je ním *krátko- a stredometrážny animovaný film pre dospelých*. Filmy *Kamene* (r. K. Kerekesová), *Sneh* (r. I. Šebestová) a *Žltá* (r. I. Šebestová) spája perspektíva rozprávača, ktorého zaujíma ženské prežívanie vzťahov, resp. vzťahu ženskej protagonistky samej so sebou. V slovenskej animácii, v ktorej sa pred nástupom porevolučnej generácie vyskytoval len jediný prípad autorky analyzujúcej svet z perspektívy ženského prežívania (Jaroslava Havettová), ide o akýsi výbuch nepomenovaného, dosiaľ málo zobrazovaného, o pretlak tém, ktoré zrazu možno slobodne otvárať. Kerekesová v *Kameňoch* buduje bábkový muzikál o nefunkčnom vzťahu, kde žena je „tá živá“ a muž je „ten chladný, zatvrdnutý, neživý (kameň)“. Rovnako Šebestová v *Snehu* tematizuje mužsko-ženský vzťah, tentoraz nenaplnený, chorobne vysnívaný až halucinovaný. Kým v *Kameňoch* šlo z dramaturgickej perspektívy o štandardne vyrozprávaný baladický príbeh a špecifikum filmu tkvie v netypických prvkoch muzikálu, *Sneh* má sofistikovanejšiu scenáristickú výstavbu – preplieta línie reálneho a imaginárneho, hrá sa s divákom, ktorý moment tohto rozdvojenia pochopí len z náznakov a postupne. Možno dokonca hovoriť o detektívnej hre, v ktorej odhaľujeme zločinca. Páchatelom je žena, ktorá pred okolím (i sama pred

sebou) čosi zásadné predstiera. Stieranie hranice medzi reálnym a imaginárnym (metaforickým) nabera najväčšiu silu v krátkom príbehu *Žltá*. Protagonistka, symbolicky ponorená vo fialovej farbe, potrebuje samú seba prebudiť, oslobodiť pre farbu žltú. Zo samoty, smútku a beznádeje, kláštornej fialovej sa uvoľňuje do radosti a slobody, slnečnej, teplej žltej. *Žltá* napĺňa atribúty metaforického animovaného rozprávania v plnej šírke a na medzinárodnom poli bola náležite ocenená.

Odlíšnú tému spracúva režisérka Joanna Kozuch vo filme *Music Box*. Hoci ide tiež o ženskú autorku, zaujíma sa o usporiadanie sveta ako takého, o pozíciu jednotlivca v celku, o hereckú úlohu, ktorú máme zohrať v divadle sveta. I v tomto prípade dostáva téma metaforickú podobu. Jednotlivcov (nás) reprezentujú štylizovaní tanečníci – povrazolezci a svet hracia skrinka.

Katarína Moláková pôsobila v tímoch uvedených filmov ako dramaturgička (*Kamene*) alebo ako spoluautorka scenára (všetky ostatné). Zámerne zdôrazňujem, že jej postavenie v tímoch nikdy nie je dominantné, sólové. A hoci to môže na prvý pohľad pôsobiť ako slabosť, opak je pravdou. Moláková totiž správne pochopila špecifikum tvorby animovaného filmu – je vo svojom jadre obrazotvorný, imaginatívny a závislý na jedinečnom videní tvorcu – animátora. Moláková vstupuje do hry ako tá, čo má rešpekt k obrazovej fabulácii svojho partnera. Stáva sa jeho konštrukčnou oporou, stavia impulzívne fantazijné svety na pevné nohy dramaturgických pravidiel, vystužuje a robí to s veľkým citom pre pôvodný autorský zámer. Túto jej schopnosť treba obzvlášť oceniť vo vzťahu k študentom. Poznáme prípady skvelých umelcov, ktorí si v študentoch vytvárali malé pomníčky, kópie svojich rukopisov. Moláková, naopak, dokáže pri študentovi – tak ako pri scenáristickom partnerovi – uchovať jeho jedinečnosť a pomôcť mu postaviť ju na pevné nohy.

Na záver si dovoľím pripomenúť fakt, že okrem tvorivej činnosti preukázala Katarína Moláková mimoriadny organizačný talent. Prejavuje sa v jej práci prodekanke pre študijné záležitosti, ale tiež kreatívnej producentky, kde dokáže efektívne skĺbiť kreatívne a organizačné zručnosti. Napísať dobrý scenár znamená vidieť jeho štruktúru, poznať jeho pravidlá, doslova zorganizovať jednotlivé jeho zložky do správnej podoby. Moláková to dokáže v scenároch a dokáže to aj v organizácii práce či chodu inštitúcie.

Považujem za nanajväč dôležité, aby študentov filmového umenia vyučovali odborníci takých kvalít, aké v sebe nesie Katarína Moláková. Vedeckej a umeleckej rade FTF VŠMU navrhujem predloženú prácu prijať a po úspešnej obhajobe udeliť Kataríne Molákovovej titul *docentka*.

doc. Mgr. art. Ivana Laučíková, ArtD.

Banská Štiavnica, 12. 4. 2021